

KULTURELLE FORHOLD BLANDT ALASKAS ESKIMOER

Af førsteprest *Mads Lidegaard*

Den afgørende forskel på hele udviklingsprocessen i Alaska og Grønland ligger utvivlsomt i Danmarks og USAs helt forskellige kulturpolitik overfor de indfødte, ikke mindst da på det sproglige område, hvor udviklingen nu har nået det punkt, da en meget stor del af de eskimoiske børn vokser op uden overhovedet at lære fædrenes sprog. Det er et almindeligt fænomen i en familie, at bedsteforældrene kun taler eskimoisk, forældrene begge sprog og børnene kun engelsk.

Allerede Knud Rasmussen bemærkede dette forhold under sit besøg i Alaska i 1924, og jeg vil citere hans egne ord herom som belyser problemet meget klart:

„Der er blevet rejst den kritik mod den amerikanske form for civilisation, at den afnationaliserede eskimoerne og derved løb fare for kun at give dem en ydre politur og ikke en indre kultur, der er virkelig tilegnet. Stedet her er ikke til en diskussion af dette vanskelige problem. Jeg skal nøjes med at konstatere, at enhver, der sætter sig ind i forholdene, ikke kan undgå at blive imponeret af de resultater, der allerede er nået.“ Og Knud Rasmussen citerer derefter en udtalelse af en af BIAs ledende folk: „Vi anser det ikke for en lykke at holde noget folk i verden kunstigt tilbage. I det land, hvor civilisationen engang er trængt ind, findes ikke mere noget naturstadium. Det eneste problem, som der træder frem, er at gøre overgangen fra naturlivet til det mere oplyste kulturstadium så hurtig og smertefri som muligt. Vi har ment, at vi skylder eskimoerne i Alaska de samme rettigheder som enhver anden amerikansk borger, og en af de største rettigheder, enhver har krav på, er adgangen til gode skoler. Her lægges grunden til livet. — Mellem eskimoernes naturliv og en amerikaners liv er der i alle grundprincipper en så stor forskel, at vi har måttet begynde vor opdragelse og undervisning på et helt nyt grundlag. Vi har da ment, at det eneste grundlag, der kunne føre til virkelig udvikling, er det engelske sprog, som giver eskimoerne direkte adgang til vor egen kultur.“

Denne indstilling svarer nøje til den, vi mødte overalt, og amerikanerne har i den forløbne tid konsekvent fulgt denne politik med det iøjnefaldende resultat, at de allerfleste eskimoer nu forstår og taler engelsk, og at både deres eget sprog og kultur er i rivende opløsning.

Alaskas universitet i Fairbanks.

Foto: USIS

Fordelene derved er indlysende. Hele skole- og uddannelsesarbejdet muliggøres kun ved denne sprogsituation. Hver eneste amerikaner, også ude i landsbyerne, kan få et direkte kontaktforhold både til voksne og børn. Eskimoerne har på en helt anden måde mulighed for at forstå den nye verden og aflure den dens hemmeligheder – og derfor klare sig i konkurrencen med landets øvrige borgere, hvorfor man da også ser eskimoer som dygtige handelsfolk, jet-piloter, teknikere o. s. v. Berøringen og kontakten mellem amerikanere og eskimoer er meget bred og formidler på meget effektiv måde kulturovergangen.

Når man kommer med danske forudsætninger, må man naturligvis være skeptisk overfor det lykkelige i en så brutal udslettelse af en gammel kultur. Vi ventede at finde en reaktion blandt eskimoerne derimod, men trods gentagne spørgsmål af næsten provokatorisk art hørte vi aldrig nogen protest – allerhøjst en stilfærdig beklagelse af denne udvikling, som dog var uundgåelig og nødvendig, hvis man ville være lige borgere i landet.

Det amerikanske synspunkt er nærmest det: Overgangen vil i alle tilfælde blive en smertelig proces. Det gælder derfor om ikke at gøre den længere end højst nødvendig og så hurtigt som muligt gennemføre den fulde overgang til den nye kultur, så eskimoerne som fuldt delagtige i den kan genfinde den harmoni, som er nødvendig for menneskelig lykke.

Hvis det amerikanske synspunkt er rigtigt, gør vi Grønland en bjørnetjeneste ved i så høj grad at trække den gamle kultur og sproget med over i nytiden – vi vil da blot forlænge den rodløse periode ud i generationer. Det er vanskeligt – og her ikke stedet til at skifte ret mellem de to synspunkter, men det er – også for dansk-grønlandsk arbejde i nyordningen et meget stort spørgsmål, som her står åbent – og som på et ikke alt for fjernt tidspunkt bør finde sit grundige og saglige svar.

Et vidnesbyrd om kulturskiftets voldsomhed i Alaska er den mærkelige dobbelthed, som stadig præger kulturen, der på afsides pladser er langt mere primitiv, end man idag træffer det i Grønland. Masser af konebåde er stadig i brug, tarmskindsskjorter, primitive badstuer, sælskindsposer med spæk, amauter, originale skinddragter, tatoveringer, ja endog læbesmykker træffes flere steder. Trommer og trommesang trives i bedste velgående – flere steder dog i nogen grad som turistattraktion. Men de samme mennesker har oliefyr, fine vaskemaskiner og frysere, fjernsyn og radio, påhængsmotorer til konebådene – og nogle endog private flyvemaskiner.

Når man derfor taler om den meget hastige udvikling i Grønland, kan man i hvert fald trøste sig med, at den er endnu hurtigere i Alaska. Det er mærkeligt at gå i en primitiv eskimoby og høre børnene tale engelsk indbyrdes på gaden. Og hvis man trøster sig med, at de jo så sætter deres menneskelige sundhed over styr, som vi dog prøver at bevare i Grønland, kommer man lidt senere ned i selve USA, som er bygget op af mennesker, der allesammen har sat dette klenodie, den nationale kultur, til, – og hvad skal man så sige?

På den anden side må man indrømme, at den kulturelle påvirkning, som eskimoerne får gennem radio, blade og fjernsyn, er af så underlødige karakter, at man udmærket kunne tænke sig, den kunne få dårlige menneskelige følger. Radio og fjernsyn er jo på private hænder og drives på reklamebasis – og kan altså næppe henregnes til de kulturelt højnende faktorer.

Et andet vidnesbyrd om kulturskiftets voldsomhed er, at man ikke har haft tid til at skabe den mellemklasse af fast ansatte, halvt europæiserede bestillingsmænd o. l., som her i Grønland virker som en effektiv stabilisator i hele samfundet og giver det et andet præg. Og ligeså åbenbart er det, at en stor del af Alaskas indfødte idag lever som et temmelig ynkeligt proletariat, især i de store byer. Iøvrigt er det naturligvis vanskeligt på kort tid at skabe sig et sandt billede af de menneskelige problemer og tilstande og deres virkelige årsager.